

TÜRKİYE'DE KAÇAK ÇAY RAPORU

Türkiye, yaklaşık 767 bin dekar alanda 203 bin üreticisi ile Dünya çay üretiminde beşinci sırada yer almaktadır.

Sektörde Çaykur'a ait 46, özel sektöre ait 230 civarındaki irili-ufaklı Yaş çay işleme fabrikası mevcut olup, bunların günlük işleme kapasiteleri 15 bin ton civarındadır.

Türkiye'nin normal şartlarda kuru çay üretimi 230 bin ton dolayında gerçekleşmektedir.

Dünya tüketiminde 5'inci sırada bulunan ülkemizde yılda tüketilen çay miktarı da ortalama 200 bin ton olarak belirlenmiştir. Üretim ile tüketim arasında yaklaşık 30 bin tonluk bir fazlalık bulunmaktadır.

Türkiye'de tüketim fazlası bulunmasına rağmen, 2002 yılına kadar yılda 50 bin ton civarında yabancı menşeli çay çeşitli yollardan kaçak olarak ülkemize sokulmakta idi. Bu miktar daha sonra alınan tedbirlerle 2005 yılı başına kadar yılda 25 bin ton civarına kadar indirilebilmiştir.

Ancak, 2005 yılı başından itibaren ülkemize giren yabancı kaçak çay miktarında tekrar büyük bir artış görülmeye başlanmıştır. Bu miktarın son yıllarda 70-80 bin tona kadar çıktığı piyasa şartlarında tahmin edilmektedir.

Ülkemize dışarıdan kuru çay;

1. İthalat yoluyla
2. Sınır Ticareti şekliyle
3. Yolcu beraberinde zati eşya muafiyeti kapsamında
4. Dâhilde işleme rejimi çerçevesinde
5. Kaçak yollarla girebilmektedir.

İran ve Seylan menşeli bu çaylar Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ndeki sınır kapılarının yanı sıra, başta Mersin ve İskenderun olmak üzere limanlardan ülkemize sokulmaktadır.

Sınır kapılarından başka maddeler adı altında evrak üzerinde tahrifat yapmak suretiyle veya yolcu beraberindeki eşya kapsamında aşırıya kaçacak şekilde çay girişi yapılmaktadır.

Normal ithalatta çaydan yüzde 145 oranında vergi ve fon alınmaktadır. Bu vergi ve fon asgari tahsili normal olarak dış alımlarda çayın kilosunun değeri 2 dolar olarak kabul edilmekte vergi ve fon bunun üzerinde alınmakta idi.

Ancak, son günlerde, kapılarda değişik bir uygulama yapılmaktadır. İthal edilen çayın fatura değeri beyannamede kilo başına 50 cent olarak gösterilip, bunun üzerinden vergi ve fon tahsili yapılmaktadır. Bu durum Devletin 40 bin ton kaçak yolla giren ithal çayda yaklaşık 120 milyon dolara yakın vergi kaybı anlamına

gelmektedir. Bu kaçakçılık büyük oranda terör örgütü tarafından organize edilmekte ve kendine kaynak yaratmaktadır.

Ayrıca çiftçinin ve sanayicinin de kayıpları söz konusudur. Kaçak yollarla giren her 1 kg. kuru çaya karşılık çiftçi 5 kg. yaş çay satamaz duruma gelmekte, veya satsa bile parasını alamama gibi bir durumla karşılaşmaktadır. 40 bin ton kaçak çay girdiğinde; çiftçinin 200 bin ton yaş çayına karşılık gelen 130 milyon YTL kaybı söz konusudur.

Sanayicinin de kayıpları vardır. Sanayici 200 bin ton yaş çayı alıp işleyemeyecek, bu yaş çaydan üreteceği 40 bin ton kuru çayı üretmediği için satamayacak, işletmeler kapanacak, 5 bin kişi civarında işçi işten çıkarılacak, kapasite kullanımını düşecek. Ülkemizin 130 milyon dolar gibi bir kaybı söz konusu olacak demektir.

Bunlara sebep olan çayları kaçak olarak getirenlerde dışarıya 1 Kg çay için yaklaşık 1 dolar gibi bir ücret ödediği düşünülürse, 40 milyon dolara yakın bir parada bu şekilde yurt dışına gitmektedir.

2 dolar beyan mecburiyetinden vazgeçilmesi daha düşük fiyatlı kalitesiz çayların ithalatını teşvik etmektedir. Bu durum tüketiciyi kalitesiz çay içmeye ülkeyi de döviz kaybına uğratmaktadır. Bunun engellenebilmesi için Çay üst kurulunun oluşturulması gerekmektedir.

Ülkemize çeşitli yollarla sokulan, kalitesizliğinin yanında insan sağlığı açısından da tehlikeli olan bu çaylarla birlikte zaten mevcut olan 20-30 bin ton civarındaki üretim fazlası, kaçak çaylarla birlikte 90-100 bin tona çıkmaktadır.

Bu fazlalık her yıl giderek artacak ve çok kısa bir süre sonra sektörü içinden çıkılmaz bir noktaya getirecektir. Bu durumda üretici zarar görecek, Türk Çay Sanayi ise çökecektir.

Sektörde bugün en büyük sorun haline gelen kaçak çay girişinin mutlaka önlenmesi gerekir. Ayrıca, ithal edilen çaylar, kilo başına asgari 2 dolar üzerinden vergilendirilmelidir. Yolcu beraberisi zati eşya muafiyeti kapsamında çay çıkarılmalıdır. Ayrıca dâhilde işleme rejimi kapsamında ithal edilen çaylar konusunda spekülasyonlar had safhada olduğu için bu uygulama da kaldırılmalıdır.
03.09.2012

Rahmi ÜSTÜN
Yönetim Kurulu Başkanı